

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ МОДЕЛЮВАННЯ В УПРАВЛІННІ ЗАГАЛЬНОЮ СЕРЕДНЬОЮ ОСВІТОЮ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА СВІТОВИЙ ДОСВІД

Борис НАБОКА (Кіровоград)

У статті аналізуються гносеологічні та загальнометодологічні принципи моделювання системи освіти в контексті реалізації її стратегічних цілей.

В статье анализируются гносеологические и общеметодологические принципы моделирования системы образования в контексте реализации ее стратегических целей.

Ключові слова: модель, моделювання навчального закладу, прогностичні моделі школи, стратегія розвитку освіти.

В останнє десятиліття в педагогічних працях набувають поширення дослідження, пов'язані з моделюванням понятійних, процесуальних, структурних і концептуальних характеристик навчання й виховання в межах національного соціокультурного простору на загальноосвітньому рівні.

Процес моделювання – це відтворення характеристик одного об'єкта на іншому, спеціально створеному для їх вивчення. Модель має декілька застосувань: по-перше, вона чітко визначає компоненти, які складають систему, по-друге, схематично подає зв'язки між компонентами, по-третє, модель генерує і породжує питання, стає інструментом для порівняльного вивчення різних галузей явища, процесу [4, с.1].

Моделювання в педагогіці має декілька аспектів застосування:

- гносеологічний, у якому модель відіграє роль проміжного об'єкта у процесі пізнання педагогічного явища;
- загальнометодологічний, який дозволяє оцінювати зв'язки і відношення між характеристиками стану різних елементів навчально-виховного процесу;
- психологічний, який дозволяє вести опис навчальної і педагогічної діяльності та виявляти на цій основі психолого-педагогічні закономірності.

Найбільш загальним об'єктом моделювання, – модель якого відбиває концептуальні позиції соціуму відносно спрямованості освіти і її ціннісних орієнтацій, – природно вважати систему освіти та напрями її розвитку в сучасному суспільстві.

Моделювання навчального закладу – це визначення мети, змісту, організації, методик, технологій, результатів діяльності системи управління закладом. Основою моделювання навчального закладу є стратегічна мета держави щодо освіти викладена в законодавчих та нормативно-правових актах. Моделі пов'язують з такими базовими поняттями, як концепція, парадигма, план. Моделювання супроводиться постановкою цілей, яких треба досягнути в розбудові освітніх структур [2, с.13].

До моделювання, як методу дослідження висувають певні вимоги, зокрема:

- цілеспрямованість – поєднання компонентів моделі з поставленою метою та очікуваним результатом;
- відповідність (подібність) моделей до системи оригіналу;
- нейтральність, тобто модель має бути вільною від суб'єктивного впливу;
- цілісність моделі.

Виділяють такі етапи моделювання:

- попередній аналіз процесу;
- створення і подальше вивчення моделі;
- перенесення отриманої інформації на досліджуваний процес;
- аналіз достовірності, ефективності моделі;
- корекція моделі.

Моделювання застосовують тоді, коли неможливо безпосередньо дослідити сутність об'єкта. Зміст моделі допомагає виділити актуальні та перспективні завдання навчально-виховного процесу, виявити, вивчити та науково обґрунтувати умови можливого зближення між вірогідними, очікуваними та бажаними змінами об'єкта, що вивчається [4, с.1].

З огляду на організаційну структуру навчального закладу моделювання є специфічним методом прийняття управлінських рішень, спрямованим на користування сучасними новітніми педагогічними технологіями у навчально-виховному процесі, та застосування інноваційних методів управління.

В постіндустріальному інформаційному «суспільстві знань» швидко змінюються звичні моделі навчання, умови роботи і самого життя. Виникла тенденція сформулювати спільний підхід до розвитку освіти, зосереджуючи свою увагу не на різновидах освітніх систем, а на якості освіти [1].

Спеціальна комісія ЮНЕСКО сформулювала фундаментальні цілі освіти XXI століття:

Стратегічна ціль 1. Поліпшити якість і ефективність систем освіти:

- підвищити якість навчання і професійного вдосконалення вчителів;
- розвивати уміння, які потрібні для суспільства знань;
- забезпечити доступ до інформаційно-комунікаційних технологій;
- збільшити набір студентів у сферах точних і технічних наук.

Стратегічна ціль 2. Полегшити повсюдний доступ до систем освіти:

- формувати відкрите освітнє середовище;
- зробити навчальний процес цікавим;
- підтримувати громадську активність і суспільну згуртованість.

Стратегічна ціль 3. Відкрити систему освіти для довкілля і світу:

- посилити зв'язки зі світом праці, дослідницької діяльності та суспільством;
- розвивати підприємливість;
- поліпшити ситуацію у сфері навчання іноземних мов;
- розвивати мобільність і обміни, європейську співпрацю.

Керуючись цими цілями, Комітет міністрів Ради Європи ухвалив рекомендації щодо розвитку освітньої політики [1].

Постулати, сформульовані європейською спільнотою щодо держав, які намагаються членства в ЄС, концентруються навколо двох вимог:

- по-перше, система освіти повинна бути «прозорою» і зрозумілою;
- по-друге, слід наближатися до досягнення співмірності етапів навчання, а також до рівноцінності та визнання документів про освіту між країнами ЄС.

Освіта в Україні має складну структуру і включає дошкільну освіту, загальну середню освіту, позашкільну освіту, професійно-технічну освіту, вищу освіту, післядипломну освіту, аспірантуру, докторантуру, самоосвіту. Крім того, встановлені такі освітні рівні: початкова загальна освіта, базова загальна середня освіта, повна загальна середня освіта, професійно-технічна освіта, базова вища освіта, повна вища освіта, а освітньо-кваліфікаційні рівні мають градацію: кваліфікований робітник, молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр. Прийняття такої розгалуженої схеми має принципове значення, оскільки це гарантує людині вільність вибору і дає можливість отримати освіту у відповідності до розумових і професійних здібностей. Згідно Закону України «Про освіту» громадяни України мають право на отримання освіти за різними формами: очною, вечірньою, заочною або екстернату. З розвитком інформаційних технологій успішно розвивається й удосконалюється дистанційна освіта.

Основними принципами освіти в Україні є:

- доступність для кожного громадянина усіх форм і типів освітніх послуг, що надаються державою;
- рівність умов кожної людини для повної реалізації її здібностей, таланту,
- гуманізм, демократизм, пріоритетність загальнолюдських цінностей;
- зв'язок з світовою та національною історією, культурою, традиціями;
- незалежність освіти від політичних, громадських і релігійних організацій;
- науковий, світський характер освіти;
- інтеграція з наукою і виробництвом;
- взаємозв'язок з освітою інших країн;
- гнучкість і прогностичність системи освіти;
- єдність і наступність системи освіти;
- безперервність і різноманітність освіти;
- поєднання державного управління і громадського самоврядування в освіті.

Для управління освітою в Україні створена система державних органів управління та органів громадського самоврядування:

- Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України;
- Міністерства і відомства України, яким підпорядковані заклади освіти;
- Вища атестаційна комісія України;
- Міністерство освіти і науки Автономної Республіки Крим;
- місцеві органи державної виконавчої влади та органи місцевого самоврядування і підпорядковані їм органи управління освітою.

Органи управління освітою і громадського самоврядування діють у межах повноважень, визначених законодавством.

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України є центральним органом виконавчої влади із забезпечення реалізації державної політики у сфері освіти, наукової, науково-технічної, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності.

Сучасна освітня сфера в Україні має проблеми, які викликані процесами глобалізації, тенденціями розвитку людства, статусом країни з перехідною економікою. Розглянемо сучасні проблеми в галузі середньої освіти [1].

- *Зменшення кількості дітей.*

Демографічна ситуація в Україні відповідає тенденціям, які притаманні європейським країнам. Особливо гостра ситуація у сільській місцевості, населення якої невгамовно старіє [3, с.43].

- *Зростаючий рівень безробіття (молодь – найуразливіша).*

Незважаючи на деяке економічне зростання, в Україні все ще високий рівень безробіття. З іншого боку, на ринку праці досить багато вакансій «непрестижних» професій. У такій ситуації молодь найуразливіша у пошуках роботи.

- *Рання освіта та догляд за дітьми.*

В Україні показник охоплення дошкільною освітою дітей віком від 3 до 6 років значно нижчий, ніж у розвинених європейських країнах. В результаті діти не мають змоги одержати належної базової підготовки з боку батьків, що полегшило б їм подальше навчання у школі. Безробіття й демографічний спад 90-х років сприяли масовому закриттю дошкільних установ [3, с.43].

- *Проблема структури середньої освіти.*

У структурі загальної середньої освіти в Україні навчання у початковій школі триває чотири роки. У багатьох європейських країнах тривалість навчання у початковій школі складає 5-6 років, що дає змогу оптимізувати роботу початкової школи та краще підготувати дитину до навчання у старшій школі.

Відсутня реальна система профільного навчання в середній загальноосвітній школі. У той же час, система професійно-технічного навчання знаходиться у незадовільному стані. Виникає нагальна потреба

створення освітніх округів з метою запровадження профільного навчання у 10-11 класах [1].

Спостерігаються випадки в ухваленні школами рішень щодо селективного відбору учнів для навчання. Обмеженість доступу дітей з незаможних сімей до таких закладів є результатом наступних чинників:

- ранній відбір дітей до навчання в початкових школах, що здійснюється здебільшого за результатами співбесід та випробувань;
  - додаткові фінансові витрати, які мають нести батьки за умови навчання їхньої дитини в «елітній» школі;
  - територіальна концентрація таких шкіл переважно у великих містах та районних центрах;
  - соціальний статус батьків при зарахуванні їхніх дітей до школи.
- Автономія шкіл.*

Зростає роль і місце школи у системі організації освіти в державі. За таких умов виникає доцільність надати їм більше автономії – право формувати бюджет закладу, вибирати програми і підручники, спрямовувати кошти на професійний розвиток учителів. Автономія шкіл ефективна за умов:

- готовності вищих органів управління делегувати повноваження нижчим;
  - відповідності делегованих повноважень до фінансових можливостей;
  - готовності громади брати участь у прийнятті рішень;
  - наявності технологізованої системи збору і аналізу даних;
  - наявності системи моніторингу якості освіти на рівні держави;
  - наявності освітньої політики з окресленими пріоритетами, визначеними державними освітніми стандартами [1].
- Вдосконалення нормативної бази.*

Суттєвого вдосконалення потребує нормативна база системи управління освітою. Це, перш за все, нормативна база, яка регламентує діяльність органів управління освітою в регіонах. Існують певні суперечності в документах, що регламентують діяльність управлінь освіти і науки обласних державних адміністрацій, управлінь освіти міських рад, відділів освіти районних державних адміністрацій.

- Профільність старшої школи.*

Сучасний зміст середньої освіти недостатньо адаптований до майбутніх потреб учнів, оскільки відсутня реальна система профільного навчання. У той же час, система професійно-технічного навчання не відповідає сучасним вимогам суспільства [1].

- Вчителі: ключові аспекти.*

Крім низького соціального статусу вчителя в Україні проблемною є ще й сфера підготовки вчителів та підвищення їхньої кваліфікації.

Педагогічні університети готують вчителів, не забезпечуючи у них належний рівень розвитку ключових професійних компетенцій. У розвинених країнах ця проблема успішно вирішується в «освітніх факультетах», діяльність яких у плані змісту навчання значно продуктивніша [3, с.46].

Одним із пріоритетних напрямків розвитку європейської системи освіти є навчання впродовж життя, яке має на меті постійно поліпшувати професійну компетентність з урахуванням суспільних запитів, вимог і потреб.

У 2000 році Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) прийняла доктрину «Навчання упродовж життя» в якому констатується:

- Європа стала «суспільством знань» (knowledge-based society). Це означає, що інформація, знання, а також мотивація до їх постійного поновлення стають вирішальним чинником розвитку й конкурентоспроможності [1].

- Європейці живуть у складному соціально-політичному довіллі, де повноцінний розвиток особистості стає неможливим без уміння активної участі у суспільних процесах, адаптації до культурного, етнічного та мовного розмаїття. Тільки освіта спроможна успішно розв'язати цю проблему.

Сформульовані цілі освіти ХХІ століття дають підставу для моделювання сучасних закладів освіти. В розвинутих країнах світу дійшли висновку, що головними функціями школи в сучасному суспільстві мають бути:

- передавання знань і культури (зв'язок з минулим);
- розвиток особистості, прилучення до моральних і громадянських цінностей;
- підготовка молоді до фахової діяльності (мобільної та інтеркультурної);
- сприяння рівності шансів (реалізація рівності прав громадян на освіту).

Беручи до уваги зміни, які відбуваються в світі ОЕСР оприлюднила меморандум «Яке майбутнє очікує на наші школи?». Він містить перелік імовірних сценаріїв розвитку школи як суспільної інституції на перспективу. Розглянемо можливі моделі шкіл та їх характеристику.

Організаційна модель школи. Модель найбільш імовірна у країнах, де державний лад тримається на бюрократичних структурах. Ця модель школи є достатньо апробованою і з модифікаціями може бути прийнятою для тих спільнот, які вбачають загрозу в глобалізаційних процесах. Вона також є раціональною для країн у яких і надалі зберігатиметься високий рівень централізації в управлінні освітою що

даватиме змогу узгоджувати параметри її функціонування із соціально-економічними потребами суспільства [2, с.16]

Ринкова модель школи. Якість освіти визнається головним критерієм її рентабельності. Користувачі освітніх послуг зацікавлені знати, на що витрачаються їх податки. Освітні послуги урізноманітнюються відповідно до попиту. Можливе запровадження освітніх ваучерів на отримання освітніх послуг і здобуття професійних кваліфікацій. Школи конкурують у тому, щоб тримати на високому рівні якість освіти й залучати щонайбільше учнів. Практикується залучення працівників інших інституцій як партнерів і провайдерів надання освітніх послуг. Такий сценарій моделі школи є найімовірнішим у суспільстві розвинутою ринковою економікою і децентралізованою системою освіти [2,с.16].

Соціально зорієнтована модель школи. Ця модель у певному сенсі є реверсною щодо розглянутої. По-перше заперечується ідея освіти як індивідуального блага, натомість вона розглядається як надбання членів спільноти, що однаковою мірою належить усім і кожному, а відтак має справедливо розподілятися. По-друге, на школу покладаються надії як на інституцію, здатну утверджувати принципи й цінності соціальних відносин, загальної культури й консолідації нації. Школа перебуває в центрі суспільної уваги як джерело загального процвітання і добробуту. Ця модель може виявитися плідною для згуртування спільноти, якій загрожують конфлікти на національному, релігійному ґрунті, а також політична нестабільність зумовлена соціальною незахищеністю частини населення [2, с.17].

Школа як спільнота, що постійно навчається. Така модель передбачає, що в школі навчатимуться особи різного віку. Відмінність у рівні їхньої освіченості не є перешкодою, оскільки навчальні групи формуються за інтересами. У таких школах навчальні програми не класифікують на варіативні й інваріантні. Диверсифікований зміст навчання, розмаїття послуг – усе це робить можливим неодноразове повернення до школи бажаючих незалежно від віку, освітнього рівня й професійної кваліфікації. Розглянута модель корелює з потребами розвитку суспільства, де визнають пріоритетність знань як засіб досягнення добробуту всіх і кожного. Крім того, ця модель постає досить перспективною для спільнот з демографічними проблемами. Таку модель школи не зможуть дозволити собі незаможні країни. Адже створювати умови для навчання всіх – прогресивна, але надто дорога політика і стратегія [2, с.17].

Деінституціалізована школа. Цей шлях розвитку школи веде до її поступової ліквідації як організованої інституції. Коли зникне те, що називають школою, кожен самостійно визначатиме для себе формулу

грамотності, спосіб її набуття, рівні компетентності необхідні для успішної життєдіяльності. Істотно посилюються роль і значення інформаційно-комунікаційних технологій, як джерел і засобів самостійного пошуку та опанування інформації. Стрімкого розвитку зазнає дистанційна освіта. Зміст навчання сягає практично необмеженої диверсифікації. Поширеною формою навчального процесу стає проект (індивідуальний, груповий), як спосіб розв'язання конкретної пізнавальної проблеми. У суспільстві з деінституціалізованою школою зникає потреба в цілеспрямованій і плановій підготовці вчителів, оскільки неможливо спрогнозувати запит на їхню кількість і спеціалізацію. Змінюється характер роботи вчителя, який здійснює навчання за допомогою Інтернет-технологій. Користувачі освітніх послуг визначають зміст та спосіб навчання, а вчитель виступає помічником у реалізації того чи іншого проекту [2, с.18].

Проаналізувавши наукові та історичні джерела є підстави зробити висновок про те, що освітні моделі розрізняють за:

- 1) локальним чинником: європейську, американську, радянську, японську;
- 2) політичним устроєм: тоталітарну, прагматичну, раціональну, відкриту;
- 3) формою управління: державну, державно-громадську.

Розрізняють шість головних світових моделей систем виховання і навчання, які сформувалися у таких розвинених країнах, як Прусія, Франція, Англія, Сполучені Штати Америки, Японія та Радянський Союз.

Кожна з цих моделей має свої особливості і відповідає певним умовам розвитку суспільства, але у них є одна спільна риса – подібність до моделі Liberal Arts, яка формує у людини звичку робити вибір і нести за нього відповідальність. Така освітня модель спонукає самостійно шукати додаткові джерела інформації, не обмежуючись знаннями, що отримуються на уроках.

В європейській моделі освіти є безліч варіацій. В німецькій школі цінуються, в першу чергу, порядок і слухняність; у французькій – особистісні вміння і досягнення учнів; у англійській – приналежність до певного суспільного шару. В останнє десятиліття до рівня визнаних систем піднялася і освітня модель Фінляндії.

В школах США немає уніфікованого державного стандарту. Школи самостійно встановлюють перелік предметів, необхідних для виконання програми початкової і середньої освіти. В школі дітей ділять за здібностями на дві групи за допомогою стандартизованих тестів, створених для визначення IQ – «коефіцієнта інтелектуального розвитку». Значну частину всіх витрат (92%) американці витрачають саме на дітей,

які отримують найменшу кількість балів, решта дістається найбільш здатним дітям.

Модель освіти в СРСР була складним і ретельно збалансованим комплексом засобів, методів і форм, який тривалий час виправдовував життєздатність структури, вартості бюджетних витрат, державним вимогам до випускника. Кваліфіковані працівники забезпечували високий науково-технічний рівень розробок, особливо в галузі військово-промислового комплексу, але у сфері гуманітарних наук радянська школа, при відсутності вільного доступу до джерел інформації, явно поступалася західним. Закономірним результатом радянської моделі освіти стало те, що в умовах демократизації суспільства вона стала неспроможною до трансформації.

Якщо модель Liberal Arts орієнтує людину на постійний відповідальний вибір, то радянська школа привчила учня (студента) до єдиноправильності інформації, що подається, умінню ефективно працювати в стабільних умовах. В Україні розпочатий процес реформування системи освіти. Актуальним є те, що ці зміни проводяться з урахуванням світового досвіду розвитку загальної середньої освіти. Проте процес реформування гальмується в першу чергу через відсутність цілісного та системного підходу до його здійснення.

Сучасну японську модель освіти називають системою «6-3-3». Дитина в початковій школі вчиться 6 років, 3 роки – в середній школі, після успішного складання іспитів продовжує навчання 3 роки в підвищеній школі. Обсяг знань для опанування дуже великий. Такий підхід виховує відповідальність, уміння бачити перспективи і наполегливо досягати своєї мети. Концепція розвитку Японії є результат політики держави зорієнтованої на запозичення новітніх технологій і винаходів інших країн з подальшим їх впровадженням.

Сполучаючи внутрішню або зовнішню спрямованість системи освіти та її орієнтацію на авторитарні чи демократичні суспільні цінності, виділяють чотири типи моделей освітніх систем, що можуть продукуватися в залежності від «поєднань» цих характеристик.

1. Демократичні цінності: раціональна модель системи освіти;
відкрита модель системи освіти.
2. Авторитарні цінності: прагматична модель системи освіти;
тоталітарна модель системи освіти.

Спрямованість системи освіти на досягнення стратегічних суспільних цілей в поєднанні з авторитарними цінностями суспільства породжують *тоталітарну модель*, яка характеризується ідеологічною заангажованістю, нехтуванням інтелектуальними потребами особистості при одночасному стимулюванні її політичної лояльності. Тоталітарні моделі освітніх систем започатковувалися в багатьох державах у різні

історичні періоди. У кожній тоталітарній моделі, не зважаючи на відмінності, спостерігається позиція держави щодо політичного виховання особистості. У межах такої моделі все підлягає централізації і контролю: методи педагогічного впливу на особистість, терміни навчання, зміст виховних заходів тощо.

Спрямованість освіти на оволодіння особистістю знаннями у сполученні з орієнтацією на суспільні цінності продукують *прагматичну модель*, яка характеризується націленістю на забезпечення значущих довгострокових проектів суспільства з формуванням позитивного ставлення особистості до соціуму та державної політики. Така модель характеризується практичним цілепокладанням, орієнтацією змісту освіти на застосування отриманих знань у повсякденному житті, оволодіння професійними знаннями, але при цьому цілі освіти щодо розвитку особистості були надзвичайно обмеженими.

Раціональна модель характеризується збалансованістю освітніх потреб і уподобань особистості при підтримці і стимулюванні суспільством її освітніх досягнень. Незважаючи на соціальну привабливість, в історично доступному для огляду періоді модель практично не зустрічається, а також не існує і зараз. Це зумовлюється: недостатнім рівнем розвитку демократичних стосунків між різними економічними структурами та державними установами; малою кількістю високотехнологічних підприємств; низьким рівнем надання освітніх послуг; неспроможністю використовувати досягнення науки. Раціональна модель являє собою певні правила та норми, підкріплені осмисленістю, логічністю, достовірністю думок, фактів і науковим прогнозуванням, які гіпотетично окреслюють можливість позитивних і негативних змін.

Відкрита модель – виникає в результаті сполучення спрямованості освіти на досягнення стратегічних цілей зорієнтованих на демократичні цінності суспільства. Такі моделі широко розповсюджені в світовій практиці і мають значний спектр варіативної реалізації з огляду на національні умови впровадження і функціонування. Країни з високим рівнем розвитку та усвідомленням ролі людини в сучасному світі формують відкриту модель освіти. В США, Великобританія, Австралія, Фінляндія не існує державного тиску на систему освіти, органи контролю частково делеговані громадянськості. Відкриті моделі створюються в результаті суспільних рішень, або в результаті часткового відсторонення державних інститутів від освітянських систем. Відкрита модель освіти характеризується гнучкою дидактичною системою, доступністю до структурних трансформацій та реформування.

Державне управління – це цілеспрямований організаційний та регулюючий вплив держави на стан і розвиток суспільних процесів,

свідомість, поведінку та діяльність громадянина з метою реалізації своїх функцій, відображених у конституції та законодавчих актах. Значимість державного управління освітою полягає в тому, що воно має за мету – забезпечити існування демократичних, суспільно-контрольованих механізмів постійної трансформації освіти у відповідності з напрямком розвитку суспільства, людської цивілізації, прийнятих стандартів і цінностей.

Формулюючи сутність державної політики у галузі освіти визначимо умови і засоби які їй загалом сприяють:

1. Державно-правові – створення узгодженого з точки зору права та вимог громадянського суспільства освітнього простору.

2. Соціально-психологічні – прагматичне усвідомлення нових життєвих ціннісно-освітніх орієнтирів, відхід від усього того, що не відповідає реаліям життя і не народжує позитивну розбудовчу енергію людей.

3. Діяльнісно-практичні – програмні дії спрямовані на досягнення цілей державної політики в галузі освіти що розкривають їх цінність для суспільства.

Державно-громадське управління освітою – це «процес поєднання діяльності державних та суспільних суб'єктів управління в інтересах людини, соціуму, влади», а предметом його є «взаємоузгодження та спрямування дій різних за природою і напрямом сил на розвиток освітньої системи» [1]. Важливо наголосити саме на гармонійному поєднанні у державно-громадському управлінні загальнодержавних регулювань та суспільних ініціатив, і визначальній ролі останніх як фактора, що сприяє децентралізації управління освітою й автономізації діяльності закладів. Розвиток державно-громадського управління є запорукою демократизації освіти, захисту прав усіх її учасників.

Україна має більшість рис радянської прагматичної моделі освіти, де розвиток особистості, ще не є пріоритетним, в підготовці фахівців чітко простежуються державні інтереси, існує надмірний вплив на освіту органів влади та центральних органів управління. Сьогодні зроблені кроки по реформуванню освіти. Вони були б продуктивними в разі перманентної трансформації моделі освіти з прагматично-розвиненої до розвинено-відкритої, а потім до відкритої. Зміни повинні проводитися ціленаправлено, у відповідності до соціально-економічного розвитку держави. Але для таких трансформацій потрібна консолідація суспільства та політична воля.

ВИСНОВКИ

1. Сьогодні у суспільстві відбувається багато змін – це веде за собою зміну цілей та завдань освіти, підходів до її організації та управління. Виділяють три основні стратегічні цілі європейської освіти: поліпшення

якості і ефективності систем освіти, полегшення доступу до систем освіти, відкрита система освіти для довкілля і світу. Відповідно до поставлених цілей розроблені прогностичні моделі навчальних закладів, які б найкраще їх реалізовували.

2. В українській системі освіти виділяють такі основні стратегічні цілі: забезпечення рівного доступу дітей до освіти, створення умов для розвитку особистості і її творчої самореалізації, постійне оновлення змісту освіти, інтеграція вітчизняної освіти до європейського та світового освітніх просторів, розвиток системи безперервної освіти та навчання протягом життя. Виділяють основні проблеми розвитку загальної середньої освіти: зменшення кількості дітей, безробітна молодь, проблеми структури освіти, забезпечення якості освіти, вдосконалення нормативної бази, рівний доступ до освіти, підготовка кваліфікованих кадрів.

3. Моделювання є специфічним методом проектування у прийнятті управлінських рішень, спрямованих на запровадження сучасних технологій у навчальний процес та застосування інноваційних методів управління.

4. Відповідно до поставлених цілей розроблені прогностичні моделі навчальних закладів: ринкова; організаційна; деінституціалізована; соціально зорієнтована. Формуючи політику у сфері освіти європейські країни звертають увагу на економічні, соціально-культурні проблеми. Підлягають перегляду уявлення про розподіл повноважень між громадськістю і органами влади.

5. Світові освітні моделі класифікують за такими чинниками:

- 1) локальними;
- 2) політичним устроєм країни; 3) формою управління.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Гриневич Л., Хобзей П., Прошак О. Розробка моделей організації управління освітою на місцевому рівні. Національний та зарубіжний досвід. – Навчальний посібник. – К.: Знання, 2006. – 285 с.
2. Лавриченко Н. Прогностичні моделі школи: антиципація майбутнього чи «зони найближчого розвитку?» // Шлях освіти. – №4. – 2008. – С. 13-19.
3. Луначек В.Е. Стратегія розвитку освіти в Україні // Управління школою. – № 10. – 2006. – С. 43-46.
4. Павлютенков Є.М. Моделювання педагогічних процесів // Управління школою. – 2007. – № 10. – С. 2-19.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Набока Борис Стефанович – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри педагогіки КДПУ імені Володимира Винниченка, директор Кіровоградської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 22.

Коло наукових інтересів: формування управлінської культури директора школи в контексті становлення та розвитку сучасних освітніх моделей.